

RADIKÁLIS VAGY MÉRSÉKELT FEMINIZMUS.

Írta: dr. MÁRKUS DEZSŐ.

A mindent kategorizálók immár a feminizmust is belevonták osztályozásaik körébe. Mindinkább lábra kap a nőmozgalom fő- és alfajainak megkülömböztetése úgy, hogy ez idő szerint beszélnek polgári és proletár nőmozgalomról, radikális, mérsékelt, sőt reakciónárius feminizmusról és nyilvánvaló, hogy ezek a csoportok csakhamar gyarapodni fognak, mert vannak írók, akik az efféle fölosztások híján sem magukat nem érzik jól, sem a tudományt nem találják eléggé imponálóan megalapozottnak.

Én pedig úgy találom, hogy feminizmus csak egyféle lehet, föltéve persze, hogy valaki teljesen tisztában van ezzel a fogalommal és át van hatva attól a vágytól, hogy azt mihamarabb megvalósulva lássa. Ha feminizmus alatt azt a törekvést értjük, hogy a nő az állami, a társadalmi, a gazdasági és a kulturális élet minden terén egyenlő kötelességekkel és egyenlő jogokkal csak úgy érvényesülhessen, mint a férfi és hogy egyben megszűnjenek mindazok a korlátozások, amelyeket távolról sem a természet, hanem egyesegyedül a férfiak teremtette jogrend és szokás állítottak gátakul ez érvényesülés elé: akkor lehetetlen ebből a törekvésből kisebb vagy nagyobb hányadot lealkudni és a megmaradó részt is a feminizmus nevével földíszíteni. Más szóval: igaz feminizmus csak az, amelyet a radikális jelzővel látnak el, csak hogy ez a jelző fölös-

leges, mert minden egyéb, amit feminizmus címén hirdetnek, nem az, bármily dicséretes és tiszteletreméltó legyen is az az irány, amelyet ezzel a szóval jelezni akarnak.

A feminizmus követelései ugyanis olyan szerves egészet alkotnak, amelyből egyetlen részecskét sem távolíthatnak el anélkül, hogy az egész szervezet meg ne érezze hiányát és meg ne akadjon rendes működésében. Mihelyt a nőnek csak egyetlen egy téren kevesebb jogosultságot biztosítunk, mint amennyit a férfiak adnak önmaguknak, csak azért, mert férfiak: a nő már is nem érvényesülhet mint a férfival mindenben egyenlő ember és újból előállana a jogegyenlőségnek a francia forradalombeli hercegnő óhajtott sajátos fajtája, amelynél „on peut être un peu plus égale”.

Pedig a mérsékelt feminizmus csak ezt akarhatja. Kiválogat magának egyeseket az igazi feminizmus követeléseiből és könyörög a férfiaknak, hogy azokat valósítsák meg, nem mint a nőnek természetes emberi jogát, hanem mint kegyes engedményeket. Minden egyéb tekintetben pedig tovább is megnyugszik abban, hogy a jogegyenlőségnek az alkotmányba foglalása ellenére, mégis csak a férfiak „jogegyenlőbbek” maradjanak és hogy a nők tovább is úgy tekintsenek föl az összes férfiakra, mint az emberiség született arisztokratáira, akiket csak hódolat illet meg s nem bírálat. Ugyanezek a „mérsékelt” feministák azonban képtelenségnek tartják a nők választójogának követelését; nyilván azért, mert úgy találják, hogy minden férfiú csakis azért, mert ennek született, kiváló politikus, akinek mindenik szava bölcsesség, mindenik tette pedig embertársainak boldogítását eredményezi. míg vele szemben mindegyik nő, az is, akit mindenki bámul emberi érényeiért, alkalmat-

lan arra, hogy hazája sorsának intézéséből kérjen annyi részt, amennyit az írni olvasni nem tudó férfi is kap, föltéve, hogy minimális adót fizet, esetleg pedig csak azért, mert 20. életévét betöltötte! A „mérsékelt” feministák azok, akik a közhivatalokban és a fontosabb magánhivatalokban irtóznának a nők alkalmazásától, mert hiszen köztudomású, hogy minden férfi-tisztviselő, kivétel nélkül, a világ legtökéletesebb lénye és hogy az igazgatás minden ágát évezredes munkásságukkal olyan eszményi tökéletességre fejlesztették, hogy minden embernek a legnagyobb boldogság jut osztályrészül és hogy nagyobb élvezet forrása el sem képzelhető, mint a bürokrácia útvesztője! A „mérsékelt” feministák azok, akik megvető „shoking”-gal fordulnak el mindenkitől, aki a nemi kérdéseket, a mai nőnek, de a férfinak is igazi életkérdéseit, komoly megvitatás tárgyává teszi, aki módot keres a mai nyomorúságos állapotoknak kultur-emberhez méltó megváltoztatására. A „mérsékelt” feministák azok, akik szívesebben tűnnek meg a férfi és a nő közt lehetséges viszonyban és annak következtében minden hazugságot, minden aljasságot, minden embertelenséget, csak a látszatot lehessen sértetlenül megóvni az előtt a „világ” előtt, amely megfontolás nélkül elítéli azt, aki szokatlan és előtte egészen új dolgokat az alapos tudás egyszerűségével és az igaz meggyőződés őszinteségével tár föl, csakis azért, hogy megjavítsa a romlott állapotokat. A „mérsékelt” feministák azok, akik az erkölcsöt féltik a fiúknak és a lányoknak zsenge koruktól kezdve együttes oktatásától, de akik föltétlenül erkölcsös dolgokat látnak férfiak és nők nem mindig ártatlan együttes szórakozásaiban és az azokkal járó flirtelésben.

De talán elég volt a példálózásból. S most kérдем; feminista-e az, aki az említett kérdéseket nem tartja a legsürgősebben megoldandóknak? Feminista-e az, aki mindezekről a kérdésekről azt vallja, hogy ezek megoldása egy későbbi fejlődésnek lesz majd föladata; mintha ez a fejlődés elképzelhető lenne, ha nem tereljük abba az irányba, amelyet a fenti kérdések jeleznek! Avagy azt tartják bölcs eljárásnak, ha sorrendet tartunk és addig nem bolygatjuk a másik dolgot, amíg az egyiket gyökeresen el nem végeztük? Hát nem egyformán égbekiáltó igazságtalanságok kiirtásáról, egyformán sürgős élet-reformokról van itt szó? Avagy pl. az állami életben vagy a magánéletben egyszerre csak egyetlen szükségletet érzünk és iparkodunk kielégíteni és nem párhuzamosan mindazokat, amelyek együttvéve teszik csak lehetővé a megélhetést és a továbbfejlődést?

Látnivaló, hogy a mérsékelt és folyto-

nosan megalkuvó, hogy úgy mondjam félénk feminizmus minden egyéb, csak nem a lelkes és őszinte meggyőződés gyümölcse. De mind-ezekben felül van még egy kárhóztos hibája, amely éppen ennek a tétovázó félénkségnek együtt járója, oka vagy okozata; az t. i., hogy szégyenli a nyílt föllépést, röstelli a bátor hitvallást, – mintha nem magasztos és igazságos elvekről, hanem káros és jogtalan követelésekről lenne itt szó, – szégyenli olyanok előtt is, akiknek emberi értéke vajmi csekély és akikben semmiféle érzék sincsen akár szabadságjogok, akár társadalmi és emberi evolúció, akár eszmények, akár embertársaik iránt való kötelességeik iránt, akiknek tehát igen sokszor kellene röstelkedniök fölszínes, léha, értéktelen, önző és anyagias életükért! Így azután nem csoda, hogy olyan sokszor az inferioritás diadalmaskodik, ahelyett, hogy tanuljon szégyenkezelve meglapulni és csak éppen annyi helyet elfoglalni, amelyen az értékes, a hasznos, a lelkes és az igaz emberek megtűrik. Ez az érthetetlen szégyenkezés a mérsékelt feministáknak nagy bűnük önmagukkal és az ügygel szemben is és vajmi könnyen abban a színben tüntetheti föl őket, hogy igaz meggyőződés híján szeszélyből, impressziók okán, a változatos kedvéért avagy jóhiszemű önámítással vallják magukat feministáknak.

Lehet azonban valaki „radikális” feminista is, anélkül, hogy helyeselnie kelljen minden eszközt, amellyel egyesek elveink megvalósítása érdekében élnek. A fölfogásoknak ebben a kérdésben eltérése távolról sem eltérés az elvekben – itt tisztán temperamentumról, esetleg jó vagy rossz ízlésről van szó, amelyet lehet bírálni, helyeselni vagy nem helyeselni; ez azonban a törekvések egységén mit sem változtat. Sőt be kell vallanunk, mert a világ történetéből merített évezredes tapasztalat tanúskodik róla, hogy szenvedélyesség nélkül soha nem sikerült semmiféle nagy társadalmi átalakulás, mert a nevelés és a körülmények kényszerűsége egymagában csak lassú és fokozatos, bár biztos fejlődést tesz lehetségessé.

Temperamentum, vagy, ha úgy tetszik, taktika dolga egy másik kérdés is, amely azonban éppen azért szintén kizárja a tárgyias bírálat és döntés lehetőségét. Az t. i., hogy be kell-e érni óhajtásaink fokozatos megvalósulásával is, avagy az „aut Caesar, aut Nihil” álláspontjára helyezkedjünk-e? Az eszménynek teljes megvalósulása, amelyre állandóan kell törekednünk, nyilván sok időbe kerül, amelynek közeit nem szabad kitöltetlenül hagynunk; nemcsak azért nem, mert ily módon sok okos és hasznos újítást vonunk meg önmagunktól, hanem azért sem, mert a részleges javítás előnyei sokkal valószínűbbé teszik a gyökeres

átalakulás bekövetkezését. Ismétlem azonban, hogy az eredmények értékelésében és elfogadásában fölmerülő nézeteltérések sem bántják az elvi álláspontot, amely mindenkor csak egy lehet a feminizmus összes törekvéseinek teljes megvalósítása.